לפיכך נִרְאִין דִּבְרֵי תַּלְמִיד הוא רב ירמיה בר אבא תלמידו של רב הונא, הסובר שאינה אוכלת בתרומה. רבא מיישב את דברי רב הונא: **אָמַר רָבָא, מַאי טַעְמָא דְּרַב הוּנָא, הוֹאִיל וְנַעֲשָׂה בָּהּ מַעֲשֶׂה יְתוֹמָה בְּחַיֵּי הָאָב**, שמה שקידשה והשיאה את עצמה שלא מדעתו, בכך התנהגה ביתומה שאינה צריכה את דעת אביה כלל, והאב שרואה זאת ושותק, יש להסיק מזה או שמפקיר את הזכות שיש לו בבתו לקדשה, ולכן אינו מוחה. או, שבליבו הוא מודה ומתרצה בקידושיה, ששתיקה כהודאה. ובשלמא כאשר הקידושין היו מדעת האב, ורק נישואיה היו שלא מדעתו, אין שתיקת האב מוכיחה מאומה, לפי שיתכן שמרוב כעסו הוא שותק. אבל כאשר גם הקידושין אינם מדעתו, שתיקתו היא הוכחה גמורה שמסכים ומתרצה לכך.

אִיתְּמַר, קַטָּנָה שֶׁנִּתְקַדְּשָׁה שֶׁלֹּא לְדַעַת אֲבִיהָ, **אָמַר רַב**, בֵּין הֵיא, [־הבת המתקדשת] אם רוצה לבטל את הקידושין לפני שישמע האב ויתרצה, **וּבֵין אֲבִיהָ** אם אינו מתרצה להם, **יְכוֹלִין לְעַכֵּב** – למאן ולסרב בקידושין ולבטלם. **וְרַב אַסִּי אָמַר**, שדווקא **אֲבִיהָ** יכול לעכב **וְלֹא הִיא**. כלומר, אם האב מתרצה, אפילו הבת מעכבת היא מקודשת. הגמרא מקשה על שיטת רב אסי: **אִיתְּמַר רַב הוּנָא לְרַב אַסִּי, וְאָמְרֵי לָהּ** – ויש אומרים שחִיֵּיא **בַּר רַב** הקשה כן **לְרַב אַסִּי**. שנינו בברייתא, לאחר שציותה התורה על המפתה את הבתולה לשאת אותה לאשה, נאמר (שמות כב טז) 'אִם מָאֵן יְמָאֵן אֲבִיהָ לְתִתָּהּ לוֹ, כֶּסֶף יִשְׁקֹל כְּמֹהַר הַבְּתוּלֹת'. כלומר, אם האב מסרב שבתו תינשא למפתה, חייב המפתה לשלם קנס. מדייקת הברייתא, אֵין לִי – מן הפסוק אין אנו יודעים שיכול למאן אֶלָּא **אֲבִיהָ**, אבל **שהִיא** – המפותה **עַצְמָהּ** גם כן יכולה למאן מַנַּיִן. **תַּלְמוּד לוֹמַר** – לפיכך כפלה התורה ואמרה 'אִם מָאֵן יְמָאֵן', ללמדנו שהמיאון מועיל **מִכָּל מָקוֹם**, גם כאשר הוא נעשה על ידי הבת. הגמרא סברה כעת שמדובר בפסוק במפתה לשם אישות וכוונתו לקדשה באותה ביאה, והתורה מלמדת שאם האב או בתו ממאנים בקידושין שכבר נעשו, הרי הם בטלים. וקשה אם כן על רב אסי, שאמר שרק האב יכול לעכב ולא הבת. רב מיישב את הקושיא על רב אסי: **אָמַר** לְהוּ **רַב** לרב הונא תלמידו ולחיא בנו, **לֹא תֵּיזְלוּ בָּתַר אִיפְּכָא** – אל תקשו קושיא שאין בה ממש. שכן רב אסי **יָכוֹל לְשַׁנּוֹיֵי לְכוּ**, [־ לתרץ לכם] שבפסוק מדובר **כְּגוֹן שֶׁפִּיתָּהּ** אותה **שֶׁלֹּא לְשֵׁם אִישׁוּת**, אלא לשם זנות, ומאחר ואין כאן קידושין, יכולה אף הבת לעכב, אבל אם קיבלה ממנו קידושין אינה יכולה לעכב.הגמרא תמהה על התירוץ: כיצד אפשר להעמיד את הפסוק במפתה לשם זנות, וכי באופן **שֶׁפִּיתָּהּ שֶׁלֹּא לְשֵׁם אִישׁוּת קְרָא בָּעֵי** – צריכה התורה ללמדנו שיכולים האב או בתו למאן שלא תהיה מקודשת למפתה, הלא בעילתו לא היתה לשם קידושין כלל, ואיך תהיה מקודשת ללא כוונת קידושין. מתרצת הגמרא: **אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק**, אין כוונת התורה להשמיענו שעל ידי המיאון מותרת הבת להינשא לכל אדם, אלא כוונתה **לוֹמַר** שֶׁגַּם כאשר הבת ממאנת **מְשַׁלֵּם קְנָס כְּמִפּוּתָּהּ** – חייב המפתה לשלם את הקנס, כפי שהוא חייב לשלמו במפותה כאשר שהאב ממאן שתינשא לו.

רב יוסף מוכיח שאכן בפסוק מדובר במפתה שלא לשם אישות: **אָמַר לֵיהּ רַב יוֹסֵף** לרב נחמן, **אִי הָכִי** – אם אכן כדבריך, **חֵיְינוּ דְּתָנְיָא** – מובן מה ששנינו בברייתא, שדרשה מן הפסוק במפתה 'מָהר יְמַהֲרֶנָּה לוֹ לְאִשָּׁה', ללמד שֶׁצְּרִיכָה המפותה **הֵימֶנּוּ** – מן המפתה, קִידּוּשִׁין אחרים. **וְאִם** נאמר שבפסוק מדובר **בְּפִיתָּהּ לְשֵׁם אִישׁוּת**, יקשה קִידּוּשִׁין אחרים שיקדש את המפותה לָמָּה לִי, הרי היא כבר מקודשת לו בביאה הראשונה שהרי התכוונו לשם קידושין. אלא ודאי שהפיתוי היה לשם זנות ולא היו כאן קידושין, ולפיכך היא צריכה לקבל ממנו קידושין אחרים. הגמרא דוחה את ראיית רב יוסף: **אָמַר** לֵיהּ **אַבָּיֵי** לרב יוסף, אין לך להביא ראיה מברייתא זו. כיון שיתכן ואף אם פיתה לשם אישות היא צריכה לקבל ממנו קידושין אחרים, ואינה מקודשת בקידושין הראשונים שנעשו בה כבר. לפי שהיא צְרִיכָה לקבל קִידּוּשִׁין שינתנו לְדַעַת **אֲבִיהָ**, ואילו הקידושין הראשונים נעשו שלא מדעתו.

משנה

אדם **הָאוֹמֵר לְאִשָּׁה הִתְקַדְּשִׁי לִי בְּתִמְרָה** [־ תמר] **זוֹ הִתְקַדְּשִׁי לִי בְּתִמְרָה זוֹ**, ונותן לה שתי תמרות, **אִם יֵשׁ בְּאַחַת מֵהֶן שָׁוֶה פְּרוּטָה**, הרי היא **מְקוּדֶּשֶׁת** באותה התמרה, **וְאִם לָאו אֵינָהּ מְקוּדֶּשֶׁת**, ואף אם בצירוף שתיהן יש שוה פרוטה, שאין כוונתו לקדשה בשתי התמרות יחד, אלא או בזו או בזו, ועל כן צריך שיהא באחת מהן שוה פרוטה.אמנם אם נתן לה כמה תמרות ואמר לה הרי את מקודשת לי **בָּזוֹ וּבָזוֹ וּבָזוֹ**, כוונתו לקדשה בכולן יחד, ועל כן **אִם יֵשׁ שָׁוֶה פְּרוּטָה בְּצירוף כּוּלָּן, מְקוּדֶּשֶׁת, וְאִם לָאו אֵינָהּ מְקוּדֶּשֶׁת.** **הָיְתָה** האשה **אוֹכֶלֶת רִאשׁוֹנָה רִאשׁוֹנָה** – שאכלה כל תמרה מיד עם קבלתה, קודם שקיבלה את התמרה הנוספת, באופן כזה **אֵינָהּ מְקוּדֶּשֶׁת** אף אם יש שוה פרוטה בצירוף כל התמרות, **עַד שֶׁיְּהֵא בְּאַחַת מֵהֶן שָׁוֶה פְּרוּטָה** בפני עצמה. ודין זה יבואר להלן בגמרא.

גמרא

מַאן תַּנָּא **'הִתְקַדְּשִׁי' 'הִתְקַדְּשִׁי'** – מי הוא התנא הסובר שרק באופן שאמר 'התקדשי לי בתמרה זו' 'התקדשי לי בזו' כוונתו לקדשה בכל אחת בפני עצמה, אך אם יאמר 'התקדשי לי בזו ובזו', כוונתו לקדשה בצירוף שניהם כאחת. **אָמַר רַבָּה, רַבִּי שִׁמְעוֹן הִיא, דְּאָמַר** לגבי אדם שחמשה אנשים תובעים ממנו פקדון שיש להם בידו, ואמר להם 'שבועה שאין לך בידי ולא לך', ונמצא שנשבע לשקר, אינו חייב אלא קרבן שבועה אחד, **עַד שֶׁיֹּאמַר** לשון **שְׁבוּעָה לְכָל אֶחָד וְאֶחָד** מהם, דהיינו, שיאמר 'שבועה שאין לך בידי, ושבועה שאין לך בידי'. שנינו במשנה, **בָּזוֹ וּבָזוֹ וּבָזוֹ, אִם יֵשׁ בְּכוּלָּן יחד שָׁוֶה פְּרוּטָה** הרי זו מקודשת **כו'**:

מבררת הגמרא: **אַהֲנֵיָא** – על איזה חלק מדברי המשנה נאמרה הלכה זו, **אִילֵּימָא אַרִישָׁא** – אם על הדין המבואר ברישא שאמר לה 'התקדשי לי בתמרה זו, התקדשי לי בזו' כוונתו לקדשה בכל אחת בפני עצמה, **מַאי אִירְיָא** – מדוע נקט התנא הדין ב**אוֹכֶלֶת**, הרי **אֲפִילּוּ מַנַּחַת נַמִּי** – אף אם הניחתן לפניה אינה מקודשת כשאין באחת מהן שוה פרוטה בפני עצמה, **דְּהָא הִתְקַדְּשִׁי לִי בָּזוֹ קָאָמַר** – שהרי קידש אותה רק באחת מן התמרות, ולא בצירוף שתיהן.אֶלָּא **אַסֵּיפָא** – אלא בהכרח שהלכה זו נאמרה על הסיפא של המשנה, שקידשה בכמה תמרות המצטרפות לשיעור שוה פרוטה. מקשה על כך הגמרא: **וַאֲפִילּוּ בְּקַמַּיְיתָא** – האם אף באופן שיש שוה פרוטה באחת מן התמרות הראשונות שכבר אכלה תהא מקודשת, **וְהָא מְלָוֶה הִיא** – הרי מאחר שלא נגמרו הקידושין עד קבלת כל התמרות, נמצא שבשעה שאכלתם הרי היא כלווה אותם מן האיש המקדשה, ולאחר מכן היא מתקדשת במחילת הלוואה זו, וכלל הוא בידינו (לקמן מז.) 'המקדש במלוה אינה מקודשת'.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן חֲרֵי שֻׁלְחָן וַחֲרֵי בָּשָׂר וַחֲרֵי סַכִּין וְאֵין לָנוּ פֶּה לֶאֱכוֹל. משל הוא, כלומר, הרי משנה שנויה לפנינו, ואין אנו יודעים כיצד לפרשה.

הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים בביאור דברי המשנה: **רַב וּשְׁמוּאֵל אָמְרֵי תַּרְוַיְיהוּ** – אמרו שניהם, **לְעוֹלָם אַרִישָׁא** – שהלכה זו שאם אכלה האשה קודם גמר הקידושין אינה מקודשת, נאמרה על הרישא העוסקת באדם האומר לאשה 'התקדשי לי בתמרה זו, התקדשי לי בזו', **וְלֹא מֵיבַּעְיָא קָאָמַר** – כוונת המשנה להשמיענו חידוש בדין זה. **לֹא מֵיבַּעְיָא מַנַּחַת דְּאִי אִיכָּא שָׁוֶה פְּרוּטָה אֵין אִי לֹא** – שלא רק באופן שקיבלה האשה את שתי התמרות והניחתם לפניה, אינה מקודשת אם אין באחת מהן שוה פרוטה, **אֲבָל אוֹכֶלֶת** – אלא אף באופן שקיבלה את התמרה הראשונה ואכלתה קודם שקיבלה השניה, שהיה מקום לומר בזה שה**וֹאִיל וּמִיקַּרְבָא הֲנָיָיתָהּ** – שמאחר והיתה הנאתה מן התמרה קרובה לנתינה, שמיד עם קבלתה אכלתה וגילתה דעתה שהיא חפיצה בה, **אֵימָא גָּמְרָה וּמַקְנְיָא נַפְשָׁהּ** – נאמר שתתקדש בתמרה זו אף שאין בה שוה פרוטה, **קָא מַשְׁמַע לָן** שאינה מקודשת, מאחר שאין האשה יכולה לקדש עצמה בפחות משוה פרוטה.

דעת החולק: **רַבִּי אַמִּי אָמַר לְעוֹלָם אַסֵּיפָא** – הלכה זו נאמרה על

המשך בעמוד רמד

הסיפא של המשנה, העוסקת באדם שקידש אשה בצירוף כמה תמרות יחדיו, **וּמַאי עַד שֶׁיְּהֵא בְּאַחַת מֵהֶן שָׁוֶה פְּרוּטָה** – ומה כוונת המשנה באומרה שאם יש באחת מן התמרות שוה פרוטה הרי היא מקודשת, **עַד שֶׁיְּהֵא בְּאַחֲרוֹנָה שָׁוֶה פְּרוּטָה** – רק באופן שיש בתמרה האחרונה שוה פרוטה, אך אם היתה אחת הראשונות שוה פרוטה אינה מקודשת, שמאחר שאכלתה קודם גמר הקידושין, הרי היא כהלואה, ואין האשה מתקדשת במחילת הלואה.

רבא מפרש כמה דינים המתבארים מדברי רבי אמי: **אָמַר רָבָא, שְׁמַע מִינָּהּ מִדְּרַבִּי אַמִּי תֵּלַת** – יש ללמוד מדברי רבי אמי שלשה דינים. האחד, **שְׁמַע מִינָּהּ הַמְקַדֵּשׁ בְּמִלְוָה אֵינָהּ מְקוּדֶּשֶׁת** – שאדם המקדש אשה במחילת חוב שיש לו עליה אינה מקודשת, שהרי הוצרך להעמיד שאינה מקודשת אלא אם כן יש בתמרה האחרונה שוה פרוטה.

השני, **וּשְׁמַע מִינָּהּ הַמְקַדֵּשׁ בְּמִלְוָה וּפְרוּטָה דַּעֲתָה אַפְּרוּטָה** – ויש ללמוד מדבריו, שאדם המקדש אשה במחילת חוב שיש לו עליה, ובנוסף לכך נותן פרוטה בידה, הרי היא מקודשת. שהרי לדבריו של רבי אמי המשנה עוסקת באדם המקדש אשה בכמה תמרות, ורצונו שתתקדש בכולן כאחת, ואף שאכלה חלק מן התמרות ונזקפו עליה במלוה, מכל מקום חלים הקידושין, מאחר שנותרה בידה תמרה השוה פרוטה.

והשלישי, וּשְׁמַע מִינָּהּ מָעוֹת בְּעָלְמָא חוֹזְרִים – אדם המקדש אשה במעות ואין הקידושין חלים, על האשה, להחזיר המעות למקדש. ולפיכך, המקדש אשה בכמה תמרות פיקדון הן בידה, ואם אכלה מהן נזקפות עליה במלוה, ואינה מתקדשת בהן:

הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים בענין זה: אִיתְּמַר, אדם הַמְקַדֵּשׁ את אֲחוֹתוֹ שאין הקידושין חלים, נחלקו אמוראים מה דין המעות שנתן. רַב אָמַר מָעוֹת חוֹזְרִים – האחות חייבת להחזיר את המעות שקיבלה, וּשְׁמוּאֵל אָמַר מָעוֹת אלו מַתָּנָה הן, ואינה צריכה להשיבם.

סברות המחלוקת. רַב אָמַר שמָעוֹת אלו חוֹזְרִים למקדש, שהרי אָדָם יוֹדֵעַ שֶׁאֵין קִידּוּשִׁין תּוֹפְסִין לו בַּאֲחוֹתוֹ, שאין קידושין תופסים בחייבי כריתות, וְנָמֵר בדעתו וְנָתַן לה המעות לְשׁוּם פִּקָּדוֹן, ועל כן עליה להשיב לו את מעותיו.

מקשה הגמרא: וְלֵימָא לָהּ לְשׁוּם פִּקָּדוֹן – שיאמר לה מלכתחילה שכוונתו לפיקדון. ומתרצת, סָבַר לֹא מְקַבְּלָה – חושש היה שאם יאמר לה כן לא תרצה לקבל ממנו המעות כפקדון.

וּשְׁמוּאֵל סָבַר שמָעוֹת אלו מַתָּנָה הן, שהרי אָדָם יוֹדֵעַ שֶׁאֵין קִידּוּשִׁין תּוֹפְסִין לו בַּאֲחוֹתוֹ, וְנָמֵר בדעתו וְנָתַן לה את המעות לְשׁוּם מַתָּנָה, ולכך אינה צריכה להשיבן לו.מקשה הגמרא: וְלֵימָא לָהּ לְשׁוּם מַתָּנָה – שיאמר לה מלכתחילה שרוצה ליתנם לה במתנה. ומתרצת, סָבַר כְּסִיפָּא לָהּ מֵילְתָא – חושש היה שתתבייש בדבר.

הגמרא מקשה על שיטת שמואל: מָתִיב רָבִינָא, שנינו במסכת חלה (פ״ב מ״ה), שאדם הַמַּפְרִישׁ את חַלָּתוֹ מן הָעֲמָּה, קודם שנעשה עיסה, אֵינוֹ חַלָּה – אין שם הפרשת חלה על קמח זה, מאחר שאמרה תורה (במדבר טו כ) ״רֵאשִׁית עֲרִסֹתֵיכֶם [״ עיסתכם] חַלָּה תָּרִימוּ תְּרוּמָה״, שרק לאחר הכנת העיסה יש להפריש ממנה חלה, וְגָזַל בְּיַד כֹּהֵן – וקמח זה גזול הוא ביד הכהן, אם לא ישיבנו לבעליו.

ויש להקשות, וְאַמַּאי גָּזַל הוא בְּיַד כֹּהֵן, הרי לדעת שמואל נִיתְּנָה גם כאן שאָדָם יוֹדֵעַ שֶׁאֵין מַפְרִישִׁים חַלָּה מן הָעֲמָּה, וגמר בדעתו וְנָתַן קמח זה לכהן לְשֵׁם מַתָּנָה.

מתרצת הגמרא: שאכן כוונת המפריש ליתן הקמח לכהן לשם מתנה, ומכל מקום חייב הכהן להשיבו לבעליו, דְּשַׁאנִי הָתָם דְּנָפֵיק חוּרְבָּה מִינָּהּ – ישנו חשש שתצא תקלה ממתנה זו, וַיִמָּנְעוּ הָאִית לֵיהּ לְכֹהֵן פָּחוֹת מֵחֲמֵשׁ רְבָעִים קֶמַח – שלעיתים יש לכהן בביתו קמח פחות מכשיעור חמש רביעיות הקב, שהוא שיעור עיסה החייבת בחלה, וְהַאי – ובנוסף יש לו עתה קמח זה שנתן לו הישראל, וַאֲלִישׁ לֵיהּ בַּהֲדֵי הֲדֵדֵי – ולש הכהן את הקמח שהיה בביתו יחד עם הקמח שקיבל מן הישראל, ובכך נצטרפו העיסות לשיעור החייב בחלה, וְקָסָבַר שִׁנְתַּקְּנָה עִיסָּתוֹ, שהרי הקמח שהיה בביתו הינו פחות מכשיעור, ואילו הקמח שנתן לו הישראל סבור הוא שיש עליו שם חלה, וְאָתֵי לְמֵיכְלָהּ לעיסה זו בְּטֻמְאָה – כשלא הופרשה ממנה חלה. ולפיכך תיקנו שישיב הכהן את הקמח לישראל. מקשה הגמרא: וְהָאָמְרַתְּ שאָדָם יוֹדֵעַ שֶׁאֵין מַפְרִישִׁים חַלָּה מן הָעֲמָּה, ועל כן נותנו לכהן לשם מתנה, ואם כן הלא גם הכהן יודע זאת, ואין חשש שיבוא לידי תקלה.

ומתרצת, יוֹדֵעַ וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ – אין הכהן יודע הדין על בוריו. יוֹדֵעַ הוא שֶׁאֵין מַפְרִישִׁים חַלָּה מן הָעֲמָּה, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ את טעם הדבר. דְּקָסָבַר טַעֲמַיְיהוּ מַאי – שהטעם שאין להפריש מן הקמח, הוא מִשּׁוּם טִירְחָא דְּכֹהֵן – שלא ייאלץ לטרוח בהכנת העיסה, וְטִירְחָא דְּכֹהֵן אַחֲלְתֵּיהּ – ועל טירחתו יכול הוא למחול, ולכך סבור הוא שחל שם חלה על הקמח, ועלול הוא לבוא לידי תקלה.

מקשה הגמרא: מדוע צריך הכהן להשיב את הקמח, הרי ניתן לומר שתשאר ברשותו של הכהן וְתֶיהֱוֵי תְּרוּמָה – ויהא שם חלה עליה, וְלֹא תֵּאָכֵל עַד שֶׁיּוֹצִיא עָלֶיהָ חַלָּה מְמָקוֹם אַחֵר – ויורו חכמים לכהן שאינו רשאי לאוכלה עד שיתקנה בהפרשת חלתה מעיסה אחרת, מַי לֹא תְּנַן – הרי שנינו דין בעין זה במסכת דמאי (פ״ה מ״ט), שאדם שהפריש תרומה מִן הפירות הַגדלים בעציץ נָקוּב [״שיש חור בתחתיתו ויונק הוא מן הארץ], החייבים בתרומה מן התורה, עַל פירות הגדלים בעציץ שֶׁאֵינוֹ נָקוּב שאינם חייבים בתרומה אלא מדברי חכמים, הרי זו תְּרוּמָה ושייכת היא לכהן, וְלֹא תֵּאָכֵל עַד שֶׁיּוֹצִיא – יפריש עָלֶיהָ הכהן תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂר מִמָּקוֹם אַחֵר – מפירות אחרים, שמאחר ומן התורה לא חלה הפרשה זו, שהרי מפריש על פירות שאינם חייבים בתרומה, נידונית תרומה זו כטבל גמור, ואסורה באכילה עד שיתקנוה. ויש ללמוד שלא חששו חכמים שיבוא הכהן לידי תקלה בתרומה זו, אלא הורוהו לתקנה, ואם כן, אף לגבי המפריש חלה מן הקמח נאמר כן.

מתרצת הגמרא: בְּתַרֵּי מָנֵי צָאִית בְּחַד מָנָא לֹא צָאִית – בשני כלים יציית הכהן לדברי חכמים, אך בכלי אחד לא יציית. דהיינו, כשמפריש מעציץ נקוב על שאינו נקוב, מבין הכהן שלא חלה הפרשה זו, ויציית לדברי חכמים לתקן התרומה, ולפיכך לא הצריכוהו להשיבה. אמנם כאשר מפריש אדם חלה מן הקמח, שהכל בכלי אחד, בזה אין הכהן מציית לדברי חכמים לתקן את הקמח, ועל כן הצריכוהו להשיבו לישראל.

הגמרא מבארת את דברי שמואל באופן נוסף: וְאִיבָּעֵית אֵימָא, לְעוֹלָם כֹּהֵן מֵיצַת צָאִית – אכן הכהן יציית לדברי חכמים אף בהפרשת חלה מן הקמח, ומכל מקום חייבוהו חכמים להשיב הקמח לישראל משום חשש תקלה לישראל המפריש. וְקָסָבַר בַּעַל הַבַּיִת נִתְקַנָּה עִיסָּתוֹ וְאָתֵי לְמֵיכַל בְּטֻמְאָה – שיהא סבור הישראל שנתקן הקמח שבביתו, והרי אין הדבר כן, ולכך חייבו את הכהן להשיב הקמח לישראל, שבכך יידע שלא חלה הפרשתו כלל.

מקשה הגמרא: וְהָאָמְרַתְּ שאָדָם יוֹדֵעַ שֶׁאֵין מַפְרִישִׁין חַלָּה מן הָעֲמָּה, ויודע הוא שלא נתקנה עיסתו בכך. ומתרצת: יוֹדֵעַ וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ – אין הישראל יודע הדין על בוריו. יוֹדֵעַ הוא שֶׁאֵין מַפְרִישִׁין חַלָּה מן הָעֲמָּה, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ את טעם הדבר, דְּקָסָבַר טַעֲמָא מַאי מִשּׁוּם טִירְחָא דְּכֹהֵן – שלא טירח הכהן בהכנת העיסה, וְטִירְחָא דְּכֹהֵן קְבָלָהּ עֲלֵיהּ – והרי קיבל עליו הכהן טירחא זו, ועל כן יש לחשוש שיאכל הישראל את עיסתו כשאינה מתוקנת.מקשה הגמרא: מדוע צריך הכהן להשיב הקמח לישראל, הרי ניתן להשאירו ברשותו, וְתֶיהֱוֵי תְּרוּמָה – ויחול שם חלה עליו, וְיַחֲזוֹר וְיִתְרוֹם – ויורו חכמים לישראל שעליו לשוב ולהפריש חלה לאחר שיכין את העיסה. מַי לֹא תְּנַן – והרי שנינו כעין זה במסכת דמאי (שם), שהמפריש תרומה מִן הפירות הגדלים בעציץ שֶׁאֵינוֹ נָקוּב שאינו חייב בתרומה אלא מדברי חכמים, עַל הפירות הגדלים בעציץ הַנָּקוּב החייבים בתרומה מן התורה, הרי זו תְּרוּמָה ושייכת היא לכהן, וְיַחֲזוֹר וְיִתְרוֹם – אך עליו לשוב ולהפריש על הפירות שבעציץ הנקוב שלא נתקנו. ואף לגבי המפריש חלה מן הקמח נאמר כן, שיהא הקמח שייך לכהן, ויפריש הישראל חלה בשנית כשיכין את העיסה.

מתרצת הגמרא: הָא אוֹקִימְנָא בְּתַרֵּי מָאנֵי צָאִית בְּחַד מָנָא לֹא צָאִית – הרי כבר נתבאר שאין אדם מציית לדברי חכמים אלא בשני כלים ולא בכלי אחד, ויש לחוש שלא יציית הישראל לשוב ולהפריש חלה מן העיסה, ולכך חייבו את הכהן להשיב את הקמח.

מקשה הגמרא: וְלֹא צָאִית – האם בכלי אחד אין אדם מציית לדברי חכמים, וְהָתְנַן (תרומות פ״ג מ״א), שאדם הַתּוֹרֵם – מפריש תרומה מן הקישׁוּת [קישואים קטנים], וְנִמְצָא שהיא מָרָה, או שהפריש תרומה מן הָאֲבַטִּיחַ וְנִמְצְאוּ קָרוּחַ – מקולקל, הרי זה תְּרוּמָה ושייך לכהן, וְיַחֲזוֹר הישראל וְיִתְרוֹם – יפריש תרומות ומעשרות על פירותיו, מאחר שלא נתקנו בהפרשה זו=. ויש ללמוד מכאן, שאף בכלי אחד מציית הישראל לדברי חכמים.מתרצת הגמרא: שַׁאנִי הָתָם – לגבי קישות ואבטיח, דְּמַרְאוֹרַיְיתָא תְּרוּמָה מְעַלְּיָא הִיא – שמן התורה חלה התרומה בהפרשה זו, מִדְּרַבִּי אֶלְעָאי, דְּאָמַר רַבִּי אֶלְעָאי מְנַיִן לְתוֹרֵם מִן הָרָעָה – מפריש תרומה מן פירות רעים ומקולקלים, עַל הַיָּפָה – על פירות טובים ומשובחים, שֶׁתְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה היא מן התורה, שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר יח לב) ׳וְלֹא תִשְׂאוּ עָלָיו חֵטְא בַּהֲרִימְכֶם אֶת חֶלְבּוֹ׳, – אם תפרישו את ׳חלבו׳, דהיינו מן המשובח, אזי לא יהא בכם חטא, וממילא ניתן לדייק שאם לא תפרישו מן המשובח אלא מן הגרוע, יהא בכם חטא. וְאִם אֵינוֹ קָדוֹשׁ נְשִׂיאוּת חֵטְא לָמָּה – ואם המפריש מן הרעה על היפה אין הפרשתו חלה מן התורה מדוע חוטא הוא.

המשך בעמוד רפד

מִכָּאן לְתוֹרֵם
מִן הָרָעָה עַל הַיָּפָה שֶׁתְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה – ובהכרח שחלה הפרשתו מן התורה, ולכך חוטא הוא שהפריש מן הפירות הרעים על היפים. ומאחר שחלה הפרשתו מן התורה, אין לכהן להשיב התרומה לישראל, שהרי אסורה היא לו, ואף אין לחוש לתקלה אם לא ישוב הישראל ויפריש על פירותיו, כיון שמן התורה כבר מתוקנים הם, אך המפריש חלה מן הקמח שלא חלה הפרשתו מן התורה, אם לא ישיב הכהן הקמח לישראל יש לחוש שלא יפריש הישראל חלה מן העיסה, ונמצא אוכל עיסה בטיבלה. נתבאר לעיל (ע"א), שלדעת רבי אמי אם אבלה האשה את התמרות הראשונות קודם שסיים ליתן לה את כל התמרות אינה מקודשת, אלא אם כן נשאר שוה פרוטה בתמרה האחרונה שלא אבלה.

אָמַר רָבָא,